

Charakter koní slovenského športového pony

prof. Ing. Dušan Medvecký, DrSc.

emeritný profesor Slovenskej poľnohospodárskej univerzity, Nitra

Pred začatím výskumných prác na tvorbe vhodného typu športového koňa určeného na jazdecký výcvik, turistické a rekreačné jazdenie detí a mládeže vo veku 8-18 rokov, ako aj hiporehabilitáciu, sme si vytýčili nielen požiadavky na jeho exteriér, úžitkový typ, konštitúciu, krmiteľnosť, ale aj na jeho temperament a charakter koní novošľachtenej populácie slovenského športového pony. Táto vlastnosť koní, určených pre deti a mládež, je totiž veľmi významná z hľadiska ich pracovnej využiteľnosti a je jedným z hlavných, ba možno povedať rozhodujúcim selekčným ukazovateľom pri ich výbe-

re na ďalšiu plemenitbu.

Pod pojmom charakter koní rozumieme ich povahu - povahové vlastnosti. V zootechnike sa uvádzajú dva typy: charakter dobrý a charakter zlý. Charakter ako vlastnosť je do určitej miery dedičný, i keď v menšej miere ako temperament. Výraznejšie je však ovplyvňovaný vonkajšími vplyvmi, súvisiacimi so zaobchádzaním s koňmi v priebehu odchovu, ako aj celého ďalšieho chovu. Praktické skúsenosti ukazujú, že nesprávnym zaobchádzaním v mladosti sa môže dobrý a poddajný kôň úplne pokaziť, a naopak pri bojzlivom žriebäti sa môže vypestovať odvaha a sebadôvera, keď sa presvedčí o tom, že všetko, čo sa od neho žiada, sa mu podarí a že mu neublíži. Nesprávny výcvik, ne-

šťastná náhoda alebo zlé zaobchádzanie zo strany ošetrovateľov sú často príčinou zlého a

svojhlavého charakteru. Zlý charakter sa pri koňoch ľahko rozozná podľa šikmého a ostrého po-

Štvorročná Kristínka Darnadiová so žriebäťom plemena slovenský športový pony v ŠPP Koliňany. Snímky: autor a Ján Huba

Rekreačné jazdenie detí na koňoch plemena slovenský športový pony v lokalite Veľké Pole.

Valach Galop - slovenský športový pony, dvojnásobný víťaz v súťaži military medzi veľkými koňmi vo Veľkej Lomnici.

Zväz chovateľov koní na Slovensku - družstvo
Parková 13, Topoľčianky

tel., fax.: 037 / 630 15 59
mobil: 0905 832 412, 0908 658 290
Konzulenti: 0905 464 157, 0905 464 158

<http://www.horses.sk>
E-mail: zchks@horses.sk
svetkoni@horses.sk

Nositel' plemenných kníh plemien :
chladnokrvník belgického typu, nonius, pony, hafling,
chladnokrvník norického typu, slovenský teplokrvník.

Svet koní
VYDAVATEĽ ČASOPISU

hľadu, ktorý je namierený na predmet ich zloby, kôň sťahuje ušnice dozadu, šibe chvostom, kobyla vystrekuje moč a kvičí i pri jemnom dotyku.

Na charakter koní sme brali osobitný zreteľ od samého začiatku našej šľachtiteľskej práce pri tvorbe vhodného typu koňa pre deti a mládež. Ešte pri prvej prezentácii tohto šľachtiteľského zámeru v roku 1977 nám viacerí špecialisti v chove koní uvádzali: nie je potrebné šľachtiť malé športové kone, na uvedený cieľ máme k dispozícii kone plemena shetlandský pony a kone huculské. Pritom zrejme nezohľadnili ich charakter, ktorý osobitne pri shetlandskom pony, je často zákerý. Uvediem príklad: pri výbere plemenných kobýl pre náš pokus sme prechádzali koniarňou jedného z renomovaných azdeckých oddielov vo vtedajšom Západoslovenskom kraji. Prehľadával nás jeho vedúci. Pri prehľadávaní vedľa ustajneného shetlandského pony kôň nebezpečne vyhodil zadkom a zasiahol edúceho. Druhý príklad: na medzinárodných pretekoch malých športových koní v poľskom Lubline, na ktorých sme sa zúčastnili s našou equipou, pri parkúrovom skákaní pretekajú aj reprezentant huculského plemena s veľkým jazdcem z Poľska. V snahe zvíťaziť, jazdec vynakladal všetko svoje jazdecké umenie. Keď počas jazdy sa rozhodol zmeniť smer a zamieril do rohu štadióna. Od tohto úmyslu ho jazdcovi svojimi pomôckami nebol schopný odvieť, čo možno označiť ako tvrdohlavosť koňa.

Keď z uvedeného dôvodu sme sa s plemennými kobýlami pre náš pokus zamerali na plemena, pri ktorých sa v ich dedičských základoch tieto negatívne vlastnosti vyskytujú v menšom miere. Dobrý charakter koní, ktorý je príznačný dobromyseľnosť, nekonzfrontačné správanie s ľuďmi prichádzajúcim s nimi do styku, ľahká ovládateľnosť a poslušnosť sú rozhodujúce vlastnosťami koní pre deti a mládež.

Keď charakter - povahu koní hodnotíme predovšetkým vplyvom, t.j. prístupom ošetrovateľov, ako aj jazdcov, zamerali sme sa na túto príležitosť celého odchovu a ich pracovného vy-

užívania. Osobitne u ošetrovateľov, trénerov a jazdcov sme nekompromisne vyžadovali kladný vzťah, pozitívny, vľúdny prístup k nim. Tento prístup sa, obrazne povedané, zafixoval aj pri koňoch slovenského športového pony, ktoré sa obdobne správajú voči mladým jazdcem a ľuďom vôbec. Prejavovalo sa to individuálne i v stáde. Osobne som v našom experimentálnom chove vo Veľkom Poli bez obáv vstupoval do stáda kobýl so žriebätami, pričom ani v jednom prípade nedošlo k ich útočnému správaniu sa. Stala sa nám napr. aj príhoda, keď v pasienkovom areáli Andrášova škola vo Veľkom Poli v nechránenej chvíli vošli medzi ustajnené stádo kobýl a žriebät tri malé 5- až 7-ročné deti záujemcu o kúpu našich koní a medzi koňmi sa bez problémov pohybovali.

Charakter koní sme testovali aj v období výcviku a prípravy na skúšky výkonnosti mnohostrannej úžitkovosti. Pri skúškach výkonnosti bol charakter koní slovenského športového pony hodnotený ako veľmi dobrý, vyjadrený priemernou známkom 9,31 bodov (z 10 možných). O ich dobrom charaktere svedčí aj to, že voči deťom, ktoré sa zúčastňovali na ich príprave na skúšky výkonnosti sa správali priateľsky, čo potvrdzuje fakt, že počas výcviku nedošlo k zraneniu jazdcov ani ošetrovateľov.

O dobrom charaktere koní slovenského športového pony sme sa presvedčili aj v bežnej prevádzke. Uvediem príklad: Žrebca 3431 Amor F11 generácie sme ako licencovaný plemenník zakúpili z Veľkého Poľa do Školského poľnohospodárskeho podniku VŠP Nitra, závod 01 Kolíňany. Bol to elegantný, ľahko ovládateľný žrebec, ktorý denne jazdil s deťmi v sedle, spolu s ostatnými koňmi. V jedno sobotné dopoludnie som okolo 9,00 hod. navštívil kolíňanskú Učebno-výcvikovú a experimentálnu bázu chovu koní a pri vstupe do maštale bolo mojím zvykom zvíťazať sa s Amorum, ktorý bol ustajnený v prvom boxe. Amor stál pokojne na podstielke a v miernom šere koterca sa rýsoval nejaký väčší predmet. Pozriem sa bližšie a vidím 8-ročné dievča, zrejme jeho "ošetrovateľka", ako si v pohode leží na

slame vedľa žrebca a spolu navzájom komunikujú. V duchu si hovorím: "To je charakter, aký pri našich koňoch potrebujeme." Druhý príklad je o tom istom žrebci. V roku 1991 sme sa s našimi šiestimi koňmi zúčastnili medzinárodných pretekov pre malé kone a pony v rakúskom Bregenzi (kde sme okrem iných získali aj 2 hlavné ceny v parkúrovom skákaní a dostihu). Jednej z parkúrových súťaží sa zúčastnil aj Amor s jazdcem Petrom Vančom. Pri prekonávaní prekážky s výškou 1,00 m zhodil horné brvno, jazdec zabalansoval a spadol. Amor po doskocení na zem zostal stáť. Jazdec otrasený pádom o chvíľu vstal, podišiel ku koňovi, vyskočil do sedla a pokračoval v súťaži. Veľký aplauz účastníkov podujatia bol vyjadrením za tento výkon obidvom aktérom.

Aj pri preprave v kamióne na väčšie vzdialenosti (až 1 000 km, napr. do Holandska, Poľska a Rakúska v časovom horizonte 1-1,5 dňa) kone umiestnené tesne vedľa seba preukázali dobrý charakter, cestu absolvovali bezproblémovo.

Veľmi dôležitý je charakter koňa pri jeho využití v hipoterapii. Tu sa kôň namáha nielen po stránke fyzickej, ale aj psychickej. I na tomto úseku využitia preukázali kone slovenského športového pony, že sú veľmi vhodné. Cvičitelia kladne hodnotili dobrú - dobromyseľnú povahu týchto koní, a to ako v pracovnom procese, tak aj v priamom styku s deťmi v maštali, pričom treba povedať, že tieto kone sú v práci vytrvalé. Zo skúsenosti na tomto úseku v Ústave sociálnej starostlivosti pre telesne postihnutú mládež v Novej Bani - Hrabínach, kde pôsobia naše kone Barón, v minulosti aj Baba, vyplynulo nasledovné: Už samotná prítomnosť koňa v ústavnom zariadení sa tešila všeobecnému záujmu a pozornosti detí. Postupne zapájanie sa do prác, pomoc pri kŕmení a čistení, vzájomné kontakty a dotyku prehlbovali dôveru a priateľstvo detí a koní a postupne sa zmenili na emotívny vzťah. To im súčasne prinášalo veľkú radosť a potešenie. Vzájomný pozitívny vzťah koňa a dieťaťa cvičiteľa cieľavedome využívali na pedagogicko-medicínske pôsobenie na deti a ich tréning.

Veľmi prísrnemu výberu pri kúpe nášho koňa Diferent, osobitne s ohľadom na jeho charakter, ho podrobila Dr. Gundula Hauser, riaditeľka Ústavu pre telesne postihnuté deti vo Viedni. Pri skúške jazdy pod sedlom sa napr. v sedle za jazdy otočila chrbtom k hlave koňa, pustila vŕdzky a kôň pokojne pokračoval v chôdzi ďalej. Pozitívne sa o koňoch slovenského športového pony a ich charaktere vyjadrili aj kupci z Holandska, ktorí ocenili ich živý temperament, ochotu vždy pracovať, spoľahlivosť a dobrý charakter.

V súvislosti s prezentovanou problematikou si dovoľujem uviesť jeden interesantný posudok, ktorý vypracoval MVDr. Pavel Šarišský, pracovník ŠPP v Bratislave, na rámcovú metodiku našej výskumnej úlohy "Vyšľachtenie malého športového koňa". Citujem jeho podstatnú časť: "Bratislava, 7.III. 1991. Bol som pri zrode tejto myšlienky v roku 1980, vyšľachtiť pre najmenších začiatočníkov v jazdeckom a konečne i dostihovom rekreačnom športe malého koňa. Účel bol a je jasný, dať deťom malého štvornohého priateľa, ktorý by naplnil ich sny, prebudil v nich lásku ku zvieratám, k prírode a formoval u nich útlom veku zmysel pre krásu, silu, odvahu, zodpovednosť, systematickosť a základy charakterných a dobrých duší. Z týchto malých detí neskôr vyrastú budúci dobrí jazdci so širokými perspektívami. Vo vyspelých jazdeckých štátoch je to vec bežná, u nás sú to prvé lastovičky. Výsledky metodiky sledujem už tých 10 rokov. Dnes už začínate mať dosť materiálu, aby ste opatrne 'inzuchtom' fixovali základy tohto začínajúceho plemena a zakódovovali vlastnosti, ktoré ste mu napísali do rodného listu. Máte už adekvátne výsledky, ale ďalej sa ešte nevyhrali. Váš kôň sa musí teraz presadiť sám, aby dokázal svoju životaschopnosť, dravosť a nepostrádateľnosť. To bude aj najlepšia odpoveď tým 'tiežkoniarom', ktorí 'štekajú na pokračujúcu karavánu'. Vieme o nich. Nie je nič ľahšie, ako stáť na chodníku s rukami vo vreckách a kritizovať. Najväčším Vaším nepriateľom je finančné krytie Vášho nákladného výskumu... Využitie Vášho koňa v praxi

(pokračovanie na 42. strane)

Charakter koní slovenského ...

(dokončenie zo 41. strany)

je v tom, prečo ho chováte, pre začínajúce deti. A tam nemá konkurenciu. Len nechcete ho "opičiť" po veľkých koňoch. On musí ostať hravý a obetavý i nevyspytateľný, ako deti samé..." No a zohľadňujúc tieto pripomienky MVDr. Šarišského, sme postupovali v šľachtiteľskej práci pri odchove a selekcii koní slovenského športového pony. Skutočnosť, že sa to darí, potvrdzuje aj udalosť, ktorá sa stala na 2. celoslovenskej Chovateľskej výstave koní v Nitre t.r., kde boli predvádzané aj kone slovenského športového pony. Na záver tohto podujatia bolo v programe oceniť titulom šampión výstavy žrebca a titulom šampiónka najlepšiu kobyľu. Najvyššie bodové ohodnotenie (8,5 bodov) získali dve kobyly. Jedna reprezentantka veľkých športových koní a jedna ko-

byla malých športových koní. Šesťročnú kobyľu Miluša, reprezentantku koní slovenského športového pony, predviedla jej majiteľka, cca jeden meter vyso-

ká 9-ročná blondína so zapletenými vrkočmi - Brigita Maszárová z Palárikova. Pozoruhodný na jej kobyľe bol charakter. Zatiaľ čo väčšia kabyľka bola pri predvá-

dzaní fažšie ovládateľná, kobyľka Miluša poslúchala svoju majiteľku na každý jej pokyn, napr. pri stáť, resp. pohybe. Bol to obraz, ktorý pripomínal dvojicu dobre vycvičeného psíka a jeho majiteľa na prechádzke. Väčšina divákov pritom očakávala, že kôň sa majiteľke vytrhne a ujde. Nastalo sa tak. Na záver, keď boli predvedené dve spomínané, rovnako bodovo ohodnotené kobyly, moderátor výstavy ohlásil, aby o víťazovi rozhodlo aj obecenstvo intenzitou potlesku. A tu suverénne zvíťazila kobyľka slovenského športového pony, ktorá si získala priazeň divákov vyjadrenú intenzitou potlesku, ohodnotenou moderátorom v pomere 3:1. Miluša tak získala titul šampiónka výstavy. Táto skutočnosť je názorným príkladom dobrého charakteru koní slovenského športového pony. □

Kobyľka Miluša - slovenský športový pony, šampiónka 2. chovateľskej výstavy koní v SPU v Nitre (2002) so svojou mladou chovateľkou.

Limagrain
Slovensko

SCHAUMANN
- Úspech v maštali

Chovateľská výstava koní

Jazdecký areál SPU Nitra

Akademická ulica

24. mája 2003

Mediálni partneri:

Slovenský CHOV®

Magazín
chovateľa

DANTE

• tento železný, ušľachtilý atlét pripúšťa v sezóne 2003 v Jazdeckom stredisku SPU v Nitre

Miery:

177/166; 200; 22,0

Majiteľ:

PEGAS - Jedličková,
Zeleneč

Kontakt:

0905 521 528

329 Ramiro 47	Ramiro
	Dedy
Vanilka /W-7	Walzerkönig
	32 Peggy P XIII-45

3582 Marlboro

• haflingský import z Rakúska, jediný zástupca línie "M" na Slovensku pôsobí ako plemenník v chove pána Slováka v Podhoranoch, okr. Nitra

Miery:

162/150, 198, 21,0

Majiteľ:

Peter Slovák, Podhorany

Kontakt:

0905 250 861, 037/ 778 50 37

